

Інформаційно-ресурсний центр для людей з обмеженими можливостями в публічній бібліотеці

За останніми даними, в Україні на одну тисячу населення припадає 58 інвалідів. І це досить високий показник. У грудні 2009 року наша держава приєдналася до Конвенції ООН «Про права інвалідів», а згодом Кабінет Міністрів України ухвалив 9 постанов щодо її виконання. В 2011 році в нашій країні планується проведення Конференції Ради Європи з прав інвалідів, на яку прийдуть представники більше 30 країн, щоб заслухати результати виконання Конвенції в Україні.

Серед закладів, які можуть надавати різнобічну інформацію про права і свободи людей з обмеженими можливостями, забезпечити їхнє інформаційне обслуговування, доступ до світу знань, задоволення потреб у спілкуванні, одне з провідних місць посідають публічні бібліотеки. Таку спеціалізацію визначила для себе і бібліотека-філія № 17 Сумської МЦБС. Це відома сумчанам бібліотека, що знаходиться в центрі міста, в зручному просторому приміщенні на першому поверсі. Саме така особливість дала поштовх для реалізації ідеї директора ЦБС Л. Стадниченко щодо обслуговування в книгозбірні людей з фізичними обмеженнями, адже потреба у створенні подібного бібліотечного підрозділу вже була нагальною: в Сумах на обліку в соціальних службах стоять майже 17 тис. інвалідів, а це 6% населення міста, з них 70% – у працездатному віці.

З 2002 року бібліотека-філія № 17 Сумської МЦБС під керівництвом завідувачки Л. Погорелової почала працювати за спеціальною бібліотечною програмою «Радість спілкування», що була затверджена сесією Сумської міської ради. За кошти місцевого бюджету проведено ремонт приміщення та побудовано пандус. Нині тут є простора і затишна зона для спілкування, передбачено інші зручні умови для людей із обмеженими можливостями. Спонсорська допомога дозволяє постійно придбавати різні технічні засоби.

Серед більш ніж 10 тис. користувачів бібліотеки, кожен 5-й чи 6-й має виражені ознаки інвалідності. Але, бачачи рівноправну особистість у кожному з відвідувачів, бібліотекарі завжди тактовно ставляться до них, намагаються, щоб ці люди себе вільно почували і спілкувалися з усіма в бібліотеці, не відчуваючи своєї особливості.

Користування книгозбіркою сприяє інтеграції інвалідів у суспільне життя, що є дуже важливим для цих людей, адже у них збільшується досвід і навички спілкування, зростає коло знайомих та друзів, поступово розширюється світосприйняття. Збільшується і читацький досвід. Цьому також сприяє робота читацьких клубів за інтересами – «Дозвілля», «Пізнайко», «Берегиня», а також проведення спільних Інтернет-центрі тощо.

Сповідуючи принцип індивідуального підходу, бібліотечні працівники в першу чергу спрямовують свої зусилля саме на допомогу в задоволенні конкретних запитів кожного користувача. У інвалідів та їхніх рідних дуже велика потреба в правовій інформації, в матеріалах із питань соціальної реабілітації, соціальної педагогіки, медицини та ін. Для задоволення цих потреб створено інформаційно-консультаційний центр «Ти не один», в якому зібрано спеціальні електронні бази даних, довідково-інформаційні матеріали, періодичні видання, озвучені книги, теки корисних консультацій та порад тощо. Це дає змогу швидко і якісно задовольняти різноманітні запити, надавати необхідну допомогу людям із обмеженими можливостями.

Бібліотечна програма «Радість спілкування» в першу чергу спрямована на проведення в книгозбірні різноманітних інформаційних та культурних заходів для цієї категорії користувачів. Тут постійно проходять тематичні круглі столи з представниками влади, зустрічі з юристами, психологами, лікарями та іншими спеціалістами, інтегровані заняття, презентації спеціальних видань і цікавих книг. Людям із обмеженими можливостями допомагають проявити свої таланти – прочитати вірші чи представити виставки творчих робіт, серед яких, наприклад, експозиція яскравих і оптимістичних малюнків 14-річної Даші Безкостої, хворої на ДЦП, котра може малювати тільки пальцями ніг.

Усі відвідувачі відзначають, що в бібліотеці створено хороший морально-психологічний клімат. Тут ефективно використовуються методи бібліотерапії, розроблена і успішно діє спеціальна програма «Читання із захопленням». На посаді бібліотекаря працює професійний психолог, який використовує інтерактивні заходи та інші спеціальні методи для підвищення самооцінки інвалідів, їхнього творчого самовираження, об'єднання по інтересах, розвитку різноманітних навичок через публічні виступи та просто спілкування. А скільки веселих вечорів відпочинку з чаюванням, вечорів знайомств, осінніх балів, новорічних ранків та інших святкових заходів радували юних користувачів та їхніх батьків у бібліотеці! Вони поспішають сюди не тільки за літературою та на цікаві заходи, але й для того, щоб відпочити за різноманітними іграми і розвагами, поспілкуватись з іншими відвідувачами, «сповідатись» бібліотекарям про свої радощі й печалі, скористатися послугами безкоштовного Інтернету тощо.

Завдяки гранту LEAP-1 Посольства США в Україні користувачі бібліотеки отримали безкоштовний доступ до Мережі в 2002 році, а через два роки Посольство безкоштовно передало книгозбірні для користувачів із вадами слуху і зору спеціальні комп'ютерні програми JAWS 5.0, MAGIC 9.0 та OpenBook 7.0. Нещодавно завдяки волонтерам і спонсорам на комп'ютери бібліотеки було встановлено більш сучасні версії цих програм. За ці роки всі бажаючі користувачі пройшли навчання комп'ютерної грамотності та з освоєння різних Інтернет-технологій. Бібліотечні працівники філії теж значно виростили в професійному плані, набули впевненості у своїх силах, необхідного досвіду роботи і змогли поділитися ним із колегами на семінарах у Миколаєві та Рівному, а нещодавно провели скайп-конференцію з бібліотечними працівниками Чернігівської міської ЦБС.

За майже 9 років роботи з людьми з обмеженими можливостями бібліотека налагодила постійну і тісну співпрацю з громадською організацією батьків дітей-інвалідів «Наша родина», з організацією інвалідів на візках «Натхнення», із спортивним клубом інвалідів «Фенікс», громадською організацією по допомозі дітям-інвалідам – Мистецько-освітньою студією «Світоч», із територіальним центром соціального обслуговування непрацездатних громадян «Берегиня», Сумським товариством сліпих, радою ветеранів Ковпаківського мікрорайону м. Сум та іншими відповідними організаціями та установами. Бібліотеці допомагають волонтери і просто небайдужі сумчани. Тому заслуговує на увагу унікальний досвід такої плідної співпраці з проведення різноманітних заходів, збирання літератури, коштів для інвалідів та матеріалів для їхніх творчих робіт (див. сайт Сумської міської ЦБС – www.library-sumy.com).

Та як би гарно не працювала бібліотека, на жаль, не всі інваліди за станом свого здоров'я можуть її відвідувати. Зрозуміло, що для них дуже гостро стоїть проблема спілкування, працевлаштування, турбує відсутність доступу до необхідної інформації, до навчання тощо. Перебуваючи роками в чотирьох стінах, ці люди, всупереч бажанню реалізувати себе і приносити користь суспільству, не можуть приходити до бібліотеки, адже непристосованість оточуючого середовища їм цього не дозволяє. Тому виник проект створення на базі бібліотеки віртуального «Інформаційно-ресурсного центру для людей із

обмеженими можливостями», основна ідея якого – об'єднати для вирішення всіх питань самих інвалідів, їхніх рідних та близьких, усіх небайдужих людей, а також громадські організації й всі установи, що опікуються проблемами цієї категорії населення. Ставилися завдання надавати завдяки вказаному вебресурсу широкий спектр інформаційних послуг; допомогти таким людям адаптуватись у суспільстві, здобути економічну й соціальну незалежність; забезпечити рівний доступ до навчання і працевлаштування; ліквідувати брак спілкування.

У середині 2010 року наш проект переміг у 2 раунді конкурсу співпраці бібліотек із місцевими громадами програми «Бібліоміст», і бібліотека отримала 2,5 тис. доларів на його втілення в життя. Завдяки цим коштам придбано технічні засоби для створення спеціалізованого сайту. Бібліотекарями спершу було проведено опитування людей із фізичними обмеженнями щодо його наповнення, відбулися круглі столи і засідання оргкомітету за участю інвалідів, відповідних громадських організацій та установ. Бібліотека уклала з ними договори про творчу співдружність, розробила та погодила всі вимоги до цього веб-ресурсу. Їх було передано професійній фірмі, яка його створювала і яка навчила за кошти гранту технології формування та поповнення сайту (з видачею спеціальних сертифікатів) двох інвалідів – Олександра Грінку (журналіста за фахом) і Олега Габа (юриста), які є керівниками громадських організацій інвалідів. Саме вони разом із бібліотекою в подальшому будуть підтримувати цей веб-ресурс. Завдання навчити на спеціальних тренінгах і консультаціях усіх бажаючих користуватись ним, в першу чергу інвалідів та їхніх рідних, взяла на себе бібліотека.

28 жовтня 2010 року для інвалідів, запрошених представників ЗМІ і представників громадськості м. Сум у бібліотеці відбулась урочиста презентація порталу «Інформаційно-ресурсного центру для людей із обмеженими можливостями» (<http://invacenter.com>). Усім присутнім сподобалася легкість, з якою можна зайти та спілкуватися на різноманітних форумах і блогах цього центру. Тут є можливість завести собі друзів, залишити оголошення чи прохання про допомогу, виставити фото, вести свій щоденник, прочитати будь-які законодавчі документи, цікаві статті, дізнатися про новини та різноманітні заходи громадських організацій, що опікуються людьми з обмеженими можливостями і т. п. Причому всі розділи інтегровані між собою, тому всім бажаючим легко і швидко можна отримати весь спектр інформації. Дизайн сайту максимально зручний та легкий для сприйняття, наприклад, за необхідності, можна збільшити шрифт. Інформацію можливо розміщувати українською, російською та іншими мовами. Зрозуміло, що те, наскільки цікавим буде портал, залежить і від активності самих користувачів.

Жваве обговорення цього ресурсу на презентації, в першу чергу самими інвалідами, підтвердило необхідність його створення. Йшлося про портал як про головну можливість вирішувати свої проблеми, про спільні дії з відстоювання своїх прав і свобод, розкриття власних творчих здібностей через Інтернет, налагодження обміну інформацією з непрацездатними людьми з інших міст України і зарубіжжя.

Сподіваємося, що в результаті всієї цієї різноманітної роботи, що проводиться в бібліотеці, а особливо завдяки створенню порталу, значну частину проблем людей із фізичними обмеженнями буде вирішено, їхня інтеграція в життя суспільства приведе до позитивних змін, сприятиме толерантному ставленню та підтримці цієї категорії населення з боку влади та співгромадян.

Джерело: Мартюшова О.В. Інформаційно-ресурсний центр для людей з обмеженими можливостями в публічній бібліотеці // Бібліотечна планета. – 2011. - №2. – С. 24-25.
